

naj bo usmiljeno z ljudmi, da bi bolj humani pesniški dialog z neusmiljenim življenjem v pesništvu težko našli. Granitna nezdobljivost tega cikla je tudi v njegovi oblikovni gradnji: te pesmi sicer lahko beremo posamično, toda brž ko bomo prebrali eno, bomo morali začeti listati od začetka do kraja, in šele, ko bomo prešli v knjigi vse ledenike, livade in prepade, bomo resnično bogatejši za veliko doživetje in pretreseni od silne moči Desankine besede. Nobene priučene ideologije ni v teh pesmih, nobenega drugega odnosa do zgodovine kakor tisti, ki ga je dala ustvarjalno prirojena in v življenju vedno znova potrjena in prečiščena srčna čistost. Pesničin glas proti nesreči, načrtovanemu zlu in namerni človeški hudobnosti se zdi sicer spričo vsega, kar poznamo iz zgodovine, pesniško naiven, toda kaj drugega žene pesnika na njegovo delo kakor otroška želja, da bi bilo lepó okoli nas! Vizijo pravičnosti v najbolj jasni besedi zmeraj ustvarjajo pesniki, resnično pravi ideologi miru — in Desankin gornji cikel je resnična ideologija miru.

Lirika Desanke Maksimović v več kot polnih petih desetletjih njenega ustvarjanja ni izgubila prav nič svežine in izvirnosti. Njena poezija je službovanje ljudem, ki so, in ljudem, ki jih ni, službovanje zdaj z vedrim, zdaj z zaskrbljenim obrazom, in to od njenih deklinških let do zdaj, ko je zapisala Nimam več časa. Vendar čas Desanki ne more ničesar. V jugoslovanskem ognjevitim sukanju pesniških mečev in kopij, kar večkrat tudi po nepotrebnem jemlje ljudem moč in čas, stoji Desanka v svojem svetu in soncu kot velika podoba nečesa, kar je pravo in česar nihče ne more zanikati.

Desanka Maksimović, Pesmi

SLUTNJA   Spoznala sem te, ko se sneg topil je
                   in južni veter vel topló,
                   nadih pomladi dušo mi opil je,
                   opil, da sem ga dihala slastno.
                   Zazrla sem se nežno v tvoj korak,
                   kako se v sneg gubi,
                   in vedela, da mi boš zmeraj drag,
                   drag mi do konca dni.

Spoznala sem te na tak zvonki dan,
                   ko je mehkó, pijano, sveže vse,
                   in zazdel si se mi že od zdavnaj znan,
                   čeravno sem spoznala te šelè.
                   Zazrla sem se nežno v tvoj korak,
                   kako se v sneg gubi,
                   in vedela, da mi boš zmeraj drag,
                   drag mi do konca dni.

Spoznala sem te, ko kopnel je led
                   in se budil pomladni dih

ko dni obraz zdaj zlat je, zdaj spet bled
 in srečno s tožnim se prepleta v njih.
 In ko sem nežno zrla v tvoj korak,
 kako se v sneg gubi,
 sem vedela, da mi boš zmeraj drag,
 drag mi do konca dni.

OPOMIN Čuj, svojo skrivnost ti povem:
 ne pusti me nikdar samo,
 če kdo igra.

Lahko se zazde mi
 mehke in brezdanje
 prav nič nevsakdanje
 neznane oči.

Lahko se zazdi mi,
 da tonem globoko
 v zvoke, pa rôko
 bom vsakomur dala.

Lahko se zazdi mi
 lepó in nežno
 ljubiti le bežno,
 samo za en dan.

Ali lahko da bi komu izdala
 minuto to bajno
 predrago mi tajno,
 kako si mi drag.

O, ne pusti me nikdar samo,
 če kdo igra.

Lahko se zazdi mi, da skozi omamo
 noči nekdo poje in z grenkim cvetom
 dotika se rane srca.
 O, ne pusti me nikdar samo,
 nikdar samo,
 če kdo igra.

MOLITEV
ZA LJUBEZEN

Naglo kakor kratkotrajni cvetni listi
se bo tudi ta ljubezen krušiti začela:
pozabe žejen je temačni vir.
O bog, drugi te prosijo za srečo in mir,
jaz pa: obvarji v srcu mojem, prosim te,
nestalni pramen včerajšnjega dne.

Zapri mi dušo zdaj kot skrinjico zlato,
napravi iz nje ljubezni svetišče bogato.
O, duša moja ne prosi zase sreče —
naj ta hip vse dosedanje radosti zniči —
a nato se obrača pobožno proseče,
naj strašni brodolom tega dne ne uniči.

Brez tvoje pomoči bo naglo vse ovelo,
kot mak v žitu in lanu, ki je dozorel.
O bog, ne prosim za srečo, za radost, za slast.
Da bi ta bolečina umrla, tega me je strah,
da sveti ogenj, ki je v meni zagorel,
ne bi sežgal se nenadoma v prah,
da ne bi čez noč razplamtel se v strast.

SPOMIN
ZA VSTAJO

Srbija je velika skrivnost:
dan ne ve, kaj kuha noč,
niti noč, kaj zarja snuje,
gram ne ve, kaj gram sosedni sanja,
niti ptič, ki v njih domuje,
za vseh vej dejanja.

Kuščar ne ve, kaj pod kamnom se plazi,
niti koruzno steblo ne sluti,
kaj pripravlja sosedna njiva.
Vse lahko zmenja se v slednji minuti
in ni kotička ne lista,
ki skrivnosti ne skriva.

Kdo ve, kaj s sabo prinaša
ta svetla, nedolžna rosa;
in klici, ki s hriba na hrib se čujejo,

ko se sosed oglašā,
bogve, če zarote ne kujejo.

Kdo v tej deželi bi mogel
vedeti, kaj še nedolžna
deklica v nedrjih nosi,
kakšne težke skrivnosti
drži v svojih rokah dete,
in kam so namenjene starke,
zgrbljene, v molk odete.

V deželi tej še vetrovi
in vonji, potoki in reke,
pa tudi cerkveni zvonovi
prenašajo tajne vesti,
in kdo ve, kaj tam za ovinkom,
kjer cesta zavije v hosto
neznanega nate preži.

V tej deželi še zajčji stopinji
in sledi volov bi ne smeli
sovražniki verjeti.
Morda so domenki, skrivnosti
še pesmi žanjcev po poljih,
udarec sekire v hosti
in uspavanke poleg zibeli.

PESNIK
IN RODNI KRAJ

Kadar se povzpnem na višavo,
od koder vidim naše planine
in vseh globeli mreže zamotāne
in srebrne črte rek,
hrastove mirne gozdove,
krhke in valoveče rastline,
rdeče kapaste hiše,
v kupček zbrane;

kadar prisluhnem jutranjemu spregovarjanju gozdov,
glasu ptic, ki norijo od veselja,
deškemu viku in kriku vodā
in valovanju trave,
in kadar, kot ponovno ustvarjanje sveta,

zamiglja pred očmi pretakanje
svetlobe in meglè trepetave,
začenjam sama sebe razumevati:

Tu je zapisano tisto, kar verujem,
kar delam, kar sanjam in snujem.
Tu je kakor na dlani usode
vnaprej rečeno,
kaj bo kdaj ljubljeno in mišljeno,
zgubljeno in pridobljeno,
in kdaj bodo življenja vali
potekli in kdaj obstali.

Něšteti mali bogovi,
ki v domačem kraju spremljajo pesnike,
so vnaprej prepevali in znali
na pamet vsak moj stih;
v vsem, kar sem delala in ustvarila,
je več kakor pradedovske in moje
široke duše njih.

KMETOVA SMRT

Vsa hiša diši po jabolkih obranih,
mošt v kleti že zavira,
duh sliv se sladek širi po vsej plani.
Prvi žolti list pada v zelenino vira.

Duhovnik je začel moliti,
a bolj je slišati, kako brenčijo
čebele v uljnaku za domačijo
in kako v pekarni tleskajo s siti.

Mnogo jasneje se čuje
otožno mukanje dveh volov,
in kako nekdo popravlja in kuje
za pogreb enega starih vozov.

Iz hrasta, pod katerim pogosto je spal,
so preprosto mu krsto stesali,
in tisti, ki so mu igrali na svatbi,
so spet pri njem kot gostje se zbrali.

Sonce se že spušča in ugaša,
treba je leči v zémljo, preden somrak pade,
in rajnik se odpravi na pot.
Za hrbtom mu ostane stara kašča,
ostane steza do živinske ograde,
steza, ki je pognala iz njegovih stopinj.

Pa gre mimo pluga, motik in lopat,
in nič mu roké ne sežejo po njih,
brez nasmeha gre mimo otave in tih,
mimo njiv in vrtov, sadovnjakov in trat.

Brez pozdrava gre čez zlató,
ki je z vejevja pršelo lahnó,
gre čez velike liste-dukate,
čez mehko zemljo, ki se obeša na podplate.

Kot da se vračata iz mlina ali z njive,
postavljata vola nogo pred nogo.
Tiho otožni pogrebci v tihem klepetu
govorijo, po čem je pšenica, po čem so slive,
in o bogu,
velikem nebeškem kmetu.

Pesmi sta prevedla Mile Klopčič (Molitev za ljubezen, Pesnik in rodni kraj, Kmetova smrt) in Lojze Krakar (Slutnja, Opomin, Spomin na vstajo)